

Kazimierz Szafraniec

Życie eucharystyczne wspólnoty zakonnej

Collectanea Theologica 52/4, 5-19

1982

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

o. KAZIMIERZ SZAFRANIEC OSPE, BRDÓW

ŻYCIE EUCHARYSTYCZNE WSPÓLNOTY ZAKONNEJ

Nie ma Eucharystii bez Kościoła i nie ma Kościoła bez Eucharystii, albowiem Kościół sprawia, że Eucharystia istnieje, a Eucharystia sprawia bezustannie, że Kościół jest Kościołem; ożywia go i stale odnawia. Eucharystia istnieje dzięki Kościołowi, a Kościół istnieje dzięki Eucharystii.

Dla całego życia chrześcijańskiego Eucharystia stanowi źródło, jest jego ośrodkiem i szczytem (KK 11, 1). Jak Słowo Boże stało się obecne w ludzkiej naturze dla dokonania dzieła zbawienia i złożyło Bogu należne uwielbienie i godne zadośćuczynienie za grzechy ludzi i wysłużyło im dobra duchowe, tak Jezus Chrystus staje się obecny pod postaciami eucharystycznymi, ażeby aplikować dzieło zbawienia poprzez uobecnianie Ofiary Krzyża i udzielanie łaski za pomocą rytu sakramentalnego komunii.

Wspólnota zakonna tkwi w Kościele, żyje w nim i dla niego. Czy istnieją szczególne powiązania między nią a Eucharystią?

Wspólnota kultu Bożego

Wspólnota zakonna to — w myśl przepisów Kodeksu Prawa Kanonicznego¹ — grupa złożona przynajmniej z trzech chrześcijan konsekrowanych, należących do określonego zakonu czy zgromadzenia zakonnego. Ich wspólnotowość² zasadza się na ślubowanym ubóstwie, a wyrasta z nadprzyrodzonej miłości. Wspólnotę zakonną zawiązuje Kościół w ramach stanu zakonnego (KK 43) poprzez szczególną konsekrację, którą stanowi profesja zakonna.

Zakonnik poprzez profesję rad ewangelicznych odpowiada na szczególne³ powołanie Boże: nie tylko już umarł dla grzechu, lecz

¹ Kan. 100 § 2. — F. Bogdan. *Prawo instytucji życia konsekrowanego. Nowe prawo zakonne*. Poznań-Warszawa 1977 s. 20. 278—280.

² K. Szafraniec. *Teologia życia zakonnego. Próba zestawienia zagadnień podstawowych*. „Collectanea Theologica” 1980 R. 50 fasc. IV s. 20—21.

³ Kiedy Chrystus Pan powołuje kogoś w sposób szczególny, wewnętrznym oświeceniem i za pośrednictwem głosu Kościoła, do posług kapłańskich, zakonných czy jako członka instytutu świeckiego, wznieca w nim miłość i żąda absolutnego pierwszeństwa dla swej Osoby i dla dzieła swej Ewangelii: „Pójdź za Mną”, Pawał VI. *Orędzie na XII Światowy dzień modlitw o powołania 20 IV 1975*. „Notificiones e Curia Metropolitana Cracoviensi” 1975 s. 27—29. — Powołanie zakonne: „Dei vocatio specialis seu motio Spiritus

także wyrzekł się świata i żyje dla samego Boga (DZ 5, 1). Dla grzechu umarł przez sakrament chrztu i został poświęcony Chrystusowi; w sakramencie bierzmowania otrzymał dar Ducha Świętego, a przez Eucharystię został w pełni włączony w Ciało Mistyczne. Chce jednak otrzymać obfitszy owoc łaski chrztu i dlatego przez profesję rad ewangelicznych w Kościele, uwalnia się od przeszkód, które mu utrudniają osiągnięcie żarliwej miłości i doskonałości kultu Bożego, i zostaje głębiej poświęcony na służbę Bożą (KK 44, 1).

Wspólnota zakonna rodzi się z miłości ku Chrystusowi, a zasadza się na wyrzeczeniu dóbr autentycznych, co stanowi cechę konstytutywną rad ewangelicznych. Konsekracja zakonna nastawia wspólnotę na podążanie za Chrystusem, na naśladowanie Go, na szukanie chwały Ojca w służbie całemu Kościołowi.

Wspólnota zakonna to prawdziwa rodzina zgromadzona w imię Pana (DZ 15, 1) to kościelna wspólnota braterska: wie dzie ona życie wspólne oparte nie tylko o wspólnotę dóbr, wspólny stół i wspólne zamieszkanie, ale specjalnie wezwana przez Pana dąży za Nim drogą praktyki rad ewangelicznych i w ramach podyktowanych przez nie wyrzeczeń tworzy wspólnotę życia z Bogiem Ojcem⁴ i zarazem wspólnotę życia między sobą w Jezusie Chrystusie.

Jest to wspólnota życia nowego, zakorzeniona w łasce sakramentów wtajemniczenia chrześcijańskiego. Wspólnota ta żyje w Kościele, dzięki Kościołowi i dla Kościoła. Podobnie jak on jest widzialna i duchowa, a może być właściwie rozumiana i oceniona jedynie w świetle celu Kościoła, tj. uwielbienia Boga i uświęcenia człowieka.

Ze względu na złożenie ślubów wszystkie dobre uczynki członków wspólnoty zakonnej mają udział w cnocie religijności, przez co ich życie staje się prawdziwie życiem kultu Bożego, co szczególnie uwydatnia codzienne odprawianie Liturgii godzin czy też Liturgicznej modlitwy dnia, a zwłaszcza codzienne sprawowanie Ofiary Eucharystycznej i branie w niej czynnego udziału. W związku z tym wspólnota zakonna staje się wspólnotą kultu Bożego, w której miejsce środkowe i szczytowe zarazem zajmuje Eucharystia. W elementach konstytutywnych życia zakonnego według schematu nowego prawa zakonnego jako punkt 5 i ostatni zarazem występuje: współmieszkanie w jednym domu zakonu i od-

Sancti, qui hominem de caetero idoneum, ad evangelica consilia sectanda vel ad sacerdotium amplectendum interius illustrat et movet". *Instructio de candidatis ad statum perfectionis et ad sacros ordines sedulo deligendis et instituendis*, 2 lutego 1961, wydana przez Św. Kongregację do Spraw Zakonnych. Roma 1961 s. 13 nr 22.

⁴ J. M. R. Tillard, *Religious life in the mystery of the Church*. W: *The mystery of religious life*. St. Louis (USA) 1967 s. 3—21.

prawianie Eucharystii, jako ośrodka i ustawicznego zjednoczenia w miłości⁵. Wspólnota zakonna jest wspólnotą kultu Bożego Nowego Przymierza, którego tajemnicę reprezentuje.

Profesja zakonna zmierza ku temu, żeby zakonnik stał się doskonałym chrześcijaninem, jakiego pragnie Ojciec, — możliwie najdoskonalszym człowiekiem uwielbionego Chrystusa, a stan zakonny, przyporządkowany życiu łaski, podaje środki dla tego życia, żeby w wierzącym osiągnęło swą pełnię.

Chrzest jest „obyciem odradzającym i narodzeniem, które pochodzi z nieba. Wezwanie Trójcy Przenajświętszej nad przystępującymi do chrztu sprawia, że naznaczeni Jej imieniem, są poświęceni na Jej własność i wchodzą we wspólnotę z Ojcem i Synem, i Duchem Świętym”⁶. Przez chrzest człowiek umiera dla grzechu i zostaje poświęcony Bogu, odradza się jako syn Boży, staje się nowym stworzeniem, otrzymuje ducha przybrania i staje się prawdziwym czcicielem, uczestnikiem natury Bożej i zostaje powołany do świętości.

Chrzest łączy z Chrystusem, wespół z którym ochrzczony umiera, zostaje pogrzebany i zmartwychwstaje. Chrzest wciela w Chrystusa, upodobnia do Niego i czyni uczestnikiem kapłańskiej, prorockiej i pasterskiej posługi Chrystusa. Wciela w Chrystusa ukrzyżowanego i uwielbionego, zespala z Jego śmiercią i zmartwychwstaniem, które przedstawia. Chrzest włącza w Ciało Mistyczne, wprowadza w Lud Boży, przyjmuje do społeczności Kościoła i daje skierowanie ku pełnemu wcieleniu w Kościół poprzez Eucharystię. Ochrzczeni, odrodzeni z wody i Ducha Świętego stanowią jedno. W chrzcie otrzymuje ochrzczony dar wiary i zostaje namaszczonej, poświęcony jako dom duchowy i święte kapłaństwo, uprawniony i zobowiązany do udziału w obrzędach liturgicznych.

Łaska chrzcielna jest łaską zmartwychwstania, wcielenia w Kościół, Ciało Mistyczne Chrystusa. Stąd życie ochrzczonego jest obecnością na ziemi nowego życia wspólnoty z Ojcem i życia kultu oddawanego Bogu. Każde życie chrześcijańskie, przeżywane w Chrystusie jest życiem dla Boga (Rz 6, 10—11) i na chrzcie otrzymuje charakter, który udziela wymiaru kapłańskiego. Odnosi się to do każdego wiernego zjednoczonego z Chrystusem, a tym bardziej wykonywanie kapłaństwa wspólnego znajduje swój najwyższy wyraz w życiu zakonnym, zwłaszcza w całkowitym darze siebie samego. Poddanie własnej woli ze względu na doskonałość miłości jest bez wątpienia najdoskonalszą, wolną odpowiedzią na miłość Boga. Píše św. Paweł Apostoł: „A właśnie za wszystkich Chrystus umarł po to, aby ci, co żyją, już nie żyli dla siebie, lecz

⁵ J. Beyer. *Il nuovo diritto degli istituti di vita consacrata*. „Vita consacrata” XI (1975) s. 266—267.

⁶ *Obrzędy chrztu dzieci według rytuału rzymskiego*. Katowice 1977 s. 11 (nr 5).

dla Tego, który za nich umarł i zmartwychwstał... Jeżeli więc ktoś pozostaje w Chrystusie, jest nowym stworzeniem” (2 Kor 5, 15. 17).

Życie w stanie rad ewangelicznych ma za zadanie wznieść na wyżyny realizacji i pełnego wyrazu — dzięki specjalnym środkom, którymi są śluby — spełnianie wspólnego kapłaństwa, będącego udziałem wszystkich ochrzczonych, i pomagać, żeby wierzący stał się w Chrystusie bardzo umiłowanym synem z przybrania, bardzo pobożnym, bardzo podobnym do Jedyne Syna Wcielonego. Stąd zawsze znajdujemy się tu w centrum łaski chrztu i pod jej wpływem.

Kościół domaga się, żeby aspirant zgłaszający się do zakonu był bierzmowany⁷. Ochrczeni otrzymują w sakramencie bierzmowania⁸ Ducha Świętego. Przez dar Ducha Świętego zostają bardziej upodobnieni do Chrystusa i umocnieni, żeby Mu składać świadectwo i budować Jego Ciało w wierze i miłości. Bierzmowanie razem z chrztem i Eucharystią wciela i upodabnia do Chrystusa, naznacza znamieniem, łączy z Ciałem Mistycznym, ale jeszcze niedoskonałe; wiąże ściślej z Kościołem i daje szczególną moc do dawania świadectwa Chrystusowi i szerzenia oraz bronięcia wiary. W bierzmowaniu chrześcijanin otrzymuje pewien rodzaj doskonałego wieku duchowego, pewien rodzaj wzrostu z istnienia niedoskonałego do istnienia doskonałego. Formalnie łaska bierzmowania charakteryzuje się jako łaska dojrzałości, jako przejście do dojrzałości w Chrystusie. Stąd jest to łaska wzrostu, która początkowemu załączkowi, otrzymanemu na chrzcie, pomaga osiągać swój normalny rozwój w Chrystusie.

Życie zakonne jest przeżywane pod bezpośrednim wpływem łaski bierzmowania. Jeżeli dojrzałość pozostaje w kontraście do dziecięctwa poprzez swe otwarcie ku innym i negację egocentryzmu, to życie zakonne cechuje wybitna dojrzałość poprzez wzrost pragnienia, żeby się oddać całkowicie Bogu umiłowanemu nade wszystko i składać całkowity dar z siebie; to stanowi uczestnictwo we wzniosłości męczeństwa. Wierność w składaniu na co dzień całkowitej ofiary z siebie to skutek łaski bierzmowania.

Konsekracja zakonna będąca wewnętrznym spoiwem wspólnoty zakonnej dokonuje się mocą Ofiary Jezusa Chrystusa, którą to Ofiarę działanie Ducha Świętego utrwala w Eucharystii.

Sakrament nad sakramentami

Ośrodek i szczyt całego życia sakramentalnego stanowi Eucharystia: do niej zmierzają inne sakramenty, wszystkie kościelne posługi i dzieła apostołskie; ona uobecnia samego Sprawcę zbawienia,

⁷ Kan. 544 § 1 Kodeksu Prawa Kanonicznego.

⁸ *Obrzędy bierzmowania według pontyfikatu rzymskiego*. Katowice 1975 s. 19.

jest źródłem całej łaski i odpuszczenia grzechów; dlatego nosi nazwę „sakramentu nad sakramentami”⁹.

Dzieła odkupienia i doskonałego uwielbienia Boga dokonał Chrystus głównie przez paschalne misterium swojej błogosławionej Męki, Zmartwychwstania i chwalebego Wniebowstąpienia. W Eucharystii „uobecnia się zwycięstwo i triumf Jego śmierci” (KL 6).

Ofiara eucharystyczna¹⁰ jest składana Bogu pod postaciami chleba i wina; pod nimi zostaje uobecnione paschalne misterium Chrystusa. Jego ofiara jest ucztą ofiarną; do jej całości należy spożywanie. Chrystus jest Gospodarzem uczty, który daje samego siebie. Ofiara eucharystyczna jest tak ustawiona od początku, że ci, co składają ofiarę, są po jej złożeniu zaproszeni do stołu jako goście Boga. Jest to przecież uroczystość rodziny Bożej, tych co należą do Chrystusa i wskutek chrztu tworzą z Nim jak najściślejszą wspólnotę. Tak więc stoją oni przed Bogiem jako Lud Święty. Komunia oznacza na pierwszym miejscu nie zjednoczenie poszczególnego wiernego z Chrystusem, lecz raczej wielkie dobro, które skupia wiernych w jedno, czyli podtrzymuje w nich wspólnotę; jest odnowieniem przymierza Boga z ludźmi (KL 10, 2).

Msza św. posiada charakter publiczny i społeczny (KL 27): jest czynnością Chrystusa i Kościoła, Ludu Bożego, Ciała Mistycznego, Oblubienicy Chrystusa. Jest ofiarą Kościoła jako całości i Kościół jako całość składa ją z Chrystusem, wraz z Chrystusem spełnia rolę kapłana i żertwy. Równocześnie nie jest ofiarą poszczególnych wiernych, którzy w specjalny sposób włączają się w składanie ofiary i, co więcej, samych siebie składają w ofierze, żeby „za pośrednictwem Chrystusa z każdym dniem doskonalili się w zjednoczeniu z Bogiem i wzajemnie z sobą” (KL 48; por. KK 11, 1). Sobór Watykański II zaleca prezbiterom, żeby nauczali „wiernych składać Bogu Ojcu w ofierze Mszy św. boską żertwę i z nią ofiarowywać swe życie” (DK 5, 3). I zaleca usilnie „ów doskonałszy sposób uczestniczenia we Mszy św., który polega na tym, że po komunii kapłana wierni przyjmują Ciało Pańskie z tej samej ofiary” (KL 55, 1).

Sobór Watykański II tak ujmuje w skrócie istotę Eucharystii: „Zbawiciel nasz podczas Ostatniej Wieczerzy, tej nocy, kiedy został wydany, ustanowił Eucharystyczną Ofiarę Ciała i Krwi Swojej, aby w niej na całe wieki, aż do swego przyjścia, utrwalił Ofiarę Krzyża i tak umiłowanej Oblubienicy Kościołowi powierzyć pamiętkę Swej Męki i Zmartwychwstania: sakrament miłosierdzia, znak jedności, węzeł miłości, ucztę paschalną, w której pożywamy

⁹ „Eucharistia est sacramentum sacramentorum”. *Institutio generalis Missalis Romani* nr 326. W: *Missale Romanum*. Ed. typica altera. Typis polyglottis Vaticanis 1975 s. 90.

¹⁰ R. Kaczyński. *Enchiridion documentorum instaurationis liturgicae*. T. 1 (1963—1973). Torino 1976 passim.

Chrystusa, w której dusza napęlnia się łaską i otrzymuje zadatek przyszłej chwały” (KL 47).

Eucharystia jest ofiarą Nowego Przymierza, nową ofiarą paschalną, z czym wiąże się prawda o wyzwoleniu od szatana, grzechu i śmierci.

Msza św. jest uwielbieniem Boga jako ofiara Chrystusa i również jako ofiara Kościoła jako całości i poszczególnych członków Kościoła.

Jako ofiara Chrystusa zawsze spełnia swój cel. Również jako ofiara całego Kościoła jest sama przez się uwielbieniem Boga. Przy ofierze Kościoła dochodzi jeszcze ten wkład uwielbienia, który składa Bogu świętość Kościoła oraz żarliwość tych, którzy składają poszczególne ofiary.

Msza św. jest dziękczynieniem, które się staje ideą podstawową w sprawowaniu liturgii mszalnej. Wierni zwracają się do Boga, żeby Mu złożyć dzięki za dary nadprzyrodzone, z których korzystają podczas uczyty ofiarnej, jak i za dary przyrodzone, a w szczególności za dzieło Chrystusa i za wszystko, co mają od Niego.

Msza św. jest uobecnieniem Ofiary Krzyża i przyswaja nam owoce wysłużone przez Chrystusa (KL 10). Z łask zbawienia płynących z misterium paschalnego korzystają nie tylko wierzący, lecz także „wszyscy ludzie dobrej woli” (KDK 22).

Działanie Ducha Świętego związane z uczestnictwem w ofierze eucharystycznej przynosi wiernym uświęcenie i wzrost miłości ku Bogu i bliźnim. „W Najświętszej Eucharystii — poucza Sobór Watykański II — zawiera się całe duchowe dobro Kościoła, a mianowicie Chrystus, nasza Pascha i Chleb Żywy, który przez Ciało swoje ożywione i ożywiający Duchem Świętym daje życie ludziom, zapraszając ich i doprowadzając w ten sposób do ofiarowania razem z Nim samych siebie, swojej pracy i wszystkich rzeczy stworzonych” (DK 5, 2).

W liturgicznej celebracji Najświętszej Eucharystii wspólnota zakonna, jako wspólnota życia z Ojcem, znajduje swój szczytowy wyraz i jednocześnie czerpie pożywienie dla spotęgowania swego zjednoczenia w miłości. A ponieważ każda łaska sakramentalna płynie z Eucharystii, stąd wniosek, że życie zakonne fundamentalnie jest życiem eucharystycznym w dwóch nierozłącznych wymiarach tej tajemnicy: w wymiarze wstępującym, w którym człowiek przez Chrystusa daje siebie samego Ojcu, i w wymiarze zastępującym, w którym przez Chrystusa Ojciec daje Siebie samego ludziom. Widać tu jasno, że w życiu wspólnoty zakonnej Eucharystia musi w każdym dniu zajmować miejsce centralne i szczytowe; nie może być stawiana na jednym poziomie z ćwiczeniami duchowymi, przepisanyymi przez regułę czy zwyczaj.

Eucharystia od wewnątrz tworzy wspólnotę zakonną i rozwija:

daje jej istnienie i wzrost. Wspólnota zakonna wyrasta jako wspólnota z Ojcem ze zjednoczenia się z Arcykapłanem żyjącym w postaci żertwy ofiarnej, który nam objawia miłość Ojca (KDK 32). Członkowie wspólnoty w uczcie ofiarnej fizycznie kontaktują się z Chrystusem w całej rzeczywistości Jego nowego, zmartwychwstałego i „duchowego” bytu ku chwale Boga Ojca (Flp 2, 11).

Przez celebrowanie Eucharystii jest uwieczniony kult Boży; Kościół daje w niej świadectwo swej wiary i uwielbienia Chrystusa; sprawowanie ofiary eucharystycznej jest w sobie wyznaniem wiary i stanowi jeden akt kultu.

Eucharystia jest centrum duchowym społeczności parafialnej — w tym celu jest przechowywana — centrum całego Kościoła i całej ludzkości, centrum każdej wspólnoty zakonnej, a powinna być w zażyłym zjednoczeniu centrum życia wewnętrznego każdego zakonnika.

Specjalnym owocem sakramentu Eucharystii jest pomnażanie żarliwości miłości i pobudzanie jej do działania, tzn. sprawianie, żeby się przejawiała w życiu codziennym w większej pokorze, cierpliwości i miłości bliźniego. Eucharystia jest duchowym pokarmem człowieka, którym wierni są pożywiani i pokrzepiani; jest środkiem strzegącym od grzechów ciężkich i głodzi grzechy powszednie. Te ostatnie odpuszcza i głodzi za pośrednictwem miłości. Grzechy powszednie sprzeciwiają się żarliwości czynnej, do której pobudza Eucharystia. I tak sprawia ona, że wspólnota zakonna wzrasta tak w doskonałości miłości, jak również w doskonałości kultu Bożego.

Dzięki działaniu Ducha Świętego Eucharystia dosięga w swych skutkach nie tylko duszy, lecz także ciała, dając mu zadatek zmartwychwstania. Duch Święty przez uczestnictwo wiernych w Ciele i Krwi Chrystusa przychodzi, żeby na wzór odprawianego misterium kształtować serca i dusze zjednoczonych braci; szczególnie przychodzi po to, żeby w nich pogłębiać miłość ofiarną, której szczególnym wyrazem jest Ofiara Krzyża, żeby je coraz bardziej uwrażliwiać na sprawy i potrzeby Kościoła. Tu należy sobie uświadomić, że Duchowi Świętemu zawdzięczamy nie tylko łaskę jako skutek Eucharystii, lecz również samo przemienienie chleba i wina w Ciało i Krew Chrystusa.

Wspólnota zakonna wierna swemu powołaniu staje się poprzez codzienny udział w ofierze eucharystycznej wspólnotą eucharystyczną, przenikaną obecnością i działaniem Ducha Świętego.

Troska o Eucharystię

Nakazana przez Zbawiciela troska o Eucharystię zawsze głęboko tkwiła w świadomości i życiu Kościoła: „Troszczcie się nie o ten pokarm, który ginie, ale o ten, który trwa na wieki, a który da wam Syn Człowieczy; Jego to bowiem pieczęcią swą naznaczył

Bóg Ojciec” (J 6, 27). Nakaz ten słyszymy w zaleceniu duszpasterskim św. Ignacego, bpa Antiochii Syryjskiej:

„Starajcie się więc o to, by się częściej gromadzić
Na Eucharystię Bożą i na modlitwę pochwalną.
Gdy się bowiem często schodzicie,
Słabną siły szatana,

I zgubna moc jego kruszy się jednością wiary waszej”¹¹.

Ostatnim autorytatywnym ujęciem tego nakazu — pod koniec drugiego tysiąclecia pracy duszpasterskiej Kościoła — jest sformułowanie papieża Jana Pawła II. Pisze on w encyklice *Redemptor hominis*: „Podstawowym zadaniem — a przede wszystkim widzialną łaską i źródłem nadprzyrodzonej mocy Kościoła jako Ludu Bożego — jest trwać i stale postępować w życiu eucharystycznym, w pobożności eucharystycznej, rozwijać się duchowo w klimacie Eucharystii. Ale dlatego też nie wolno nam w naszym sposobie myślenia, praktykowania, przeżywania pozbawiać tego Sakramentu — zaiste Najświętszego — jego pełnych wymiarów, jego istotnego znaczenia. Jest on równocześnie Sakramentem-Ofiarą i Sakramentem-Komunią, i Sakramentem-Obecnością”¹².

Wspólnota zakonna jest obowiązana troszczyć się o Eucharystię przede wszystkim dlatego, ponieważ taka jest wola Ojca, od którego pochodzi plan zbawienia ludzi. Plan ten polega na tym, żeby im w Eucharystii dać życie Boże (KL 5). „Dla nas istnieje tylko jeden Bóg, Ojciec — pisze św. Paweł Apostoł — od którego wszystko pochodzi i dla którego my istniejemy, oraz jeden Pan, Jezus Chrystus, przez którego wszystko się stało i dzięki któremu także my jesteśmy” (1 Kor 8, 6). Ojciec jest źródłem i celem wszystkiego: cała inicjatywa zbawienia pochodzi od Ojca. On „daje ludziom chleb z nieba, chleb Boży, którym jest ten, który z nieba zstępuje i życie daje światu” (J 6, 32—33); On, troskliwy Bóg Ojciec, który tak bardzo umiłował ludzi i chce, żeby się cieszyli życiem wiecznym (J 3, 16—17; 6, 40).

Ludzie mogą się stać dziećmi Boga (J 1, 12), dlatego że Jezus z natury jest Synem Bożym. Bóg Ojciec przybrał nas za synów (Gal 4, 5; Rz 8, 14—17; Ef 1, 5) poprzez naszą wiarę wyznaną na chrzcie. Wiara ta czyni nas jedno z Chrystusem (Gal 3, 26—27), a Chrystus staje się dla nas starszym bratem, z którym mamy udział we wspólnym dziedzictwie ojcowskim (Rz 8, 17. 29; Kol 1, 18). Wewnętrznym sprawcą tego usynowienia jest Duch Święty: wydaje On świadectwo każąc nam modlić się słowami Chrystusa,

¹¹ Ignacy do Efezów. (V), 11, 1. W: *Pisma Ojców Apostolskich*. Wyd. A. Lisiecki. POK. T. 1. Poznań 1924.

¹² Jan Paweł II. Encyklika *Redemptor hominis*. Wyd. ODISS. Warszawa 1979 nr 20 s. 65—66.

do którego nas upodabnia, przez wypowiedanie tego samego „Abba!” (Gal 4, 6; Rz 8, 14—29).

W pełnej boskiego ciepła modlitwie za Kościół Jezus oświadcza: „Nie tylko za nimi proszę, ale i za tymi, którzy dzięki ich słowu będą wierzyć we Mnie; aby wszyscy stanowili jedno, jak Ty, Ojcze, we Mnie, a Ja w Tobie, aby i oni stanowili w Nas jedno, aby świat uwierzył, żeś Ty Mnie posłał. I także chwale, którą Mi dałeś, przekazałem im, aby stanowili jedno, tak jak My jedno stanowimy. Ja w nich, a Ty we Mnie!” (J 17, 20—23).

Stan rad ewangelicznych służy właśnie przede wszystkim temu, żeby chrześcijanie konsekrowani owocniej karmili się Ciałem Pańskim i żeby trwali w zażytej wspólnocie życia z Ojcem przez Syna w Ich Duchu Świętym.

Eucharystia jest sakramentem miłości: oznacza miłość, przypomina ją i uobecnia, i zarazem urzeczywistnia, to znaczy miłość Boga Ojca ku nam przez Ofiarę Jezusa Chrystusa. Kiedy uczestniczymy w Eucharystii, nasza miłość ku Bogu otrzymuje wzmocnienie i zostaje spotęgowana. „Kto spożywa moje Ciało i pije moją Krew — oświadcza Jezus — trwa we Mnie, a Ja w nim. Jak Mnie posłał żyjący Ojciec, a Ja żyję przez Ojca, tak i ten, kto Mnie spożywa, będzie żył przeze Mnie” (J 6, 56—57).

Należyta troska o Eucharystię wymaga przygotowania doktrynalnego, bez którego pozostaną bezskuteczne zabiegi Kościoła, żeby wierni przez obrzędy i modlitwy dobrze zrozumieli tę tajemnicę (KL 48); toteż centralny charakter Eucharystii musi się również uwydatniać w katechizacji dorosłych¹³.

¹³ Jan Paweł II. *Adhortacja apostolska o katechizacji w naszych czasach*. 16 X 1979. „Wiadomości Diecezjalne Podlaskie” 1980 R. 49 nr 9 s. 27, 286, punkty: 30 i 43. — Tenże. *List do wszystkich Biskupów Kościoła o tajemnicy i kulcie Eucharystii*. 24 II 1980. „Wiadomości Diecezjalne Podlaskie” 1980 R. 49 nr 8 s. 225—250. — Kongregacja do Spraw Sakramentów i Kultu Bożego. *Instrukcja „Inaestimabile donum” w sprawie niektórych norm dotyczących kultu Tajemnicy Eucharystycznej*. 3 IV 1980. Tamże s. 250—258. — 177 Konferencja Plenarna Episkopatu Polski (11 XII 1980 r.). *Przepisy wykonawcze do Instrukcji Kongregacji ds. Sakramentów i Kultu Bożego „Inaestimabile Donum”* 3 IV 1980 r. „Wiadomości Diecezjalne Podlaskie” 1981 R. 50 nr 5—6 s. 171—178. — Kongregacja do Spraw Sakramentów i Kultu Bożego. *Komunia święta i kult Tajemnicy Eucharystycznej poza mszą św.* Dekret z 21 VI 1973 r. Tamże, nr 7 s. 185—217.

L. Dalcerrri. *Aprirci a Dio*. Roma 1978 s. 93—104, salezjanka przedstawia życie eucharystyczne wspólnoty zakonnej w ramach Tajemnicy modlitwy. — J. R. Bar, franciszkanin i H. Brygołówna, służka NMP. *Droga rad ewangelicznych. Wprowadzenie do życia zakonnego*. Warszawa 1978 s. 105—120, kierują swe pouczenia prawni-ascetyczne o Tajemnicy i kulcie Eucharystii do sióstr zakonnych. — B. Nadolski. *Urzeczywistnienie się Kościoła w Liturgii w świetle dokumentów Vaticanum II*. Poznań 1981 s. 73—78, przeprowadza wykład o celebracji eucharystycznej jako pełnym znaku wydarzenia zbawczego. — F. Woronowski. *Formacja religijnego życia parafii*. Łomża 1980 s. 237—241, omawia rozbudzenie życia eucharystycznego w parafii. — *Katechizm religii katolickiej*. Cz. III. Wyd. SS. Lo-

Zakonnik musi dobrze zrozumieć to, że ofiara eucharystyczna jest składana Bogu pod postaciami chleba i wina; pod nimi zostaje uobecnione paschalne misterium Chrystusa. Skoro pod postaciami chleba i wina jest uobecniony Chrystus i jego ofiara jest uczta ofiarną to do całości należy też spożywanie. „Chlebem, który Ja dam — mówi Jezus — jest moje Ciało za życia świata” (J 6, 51). Ofiara jest dokonana już w chwili Przeistoczenia, kiedy Chrystus pod postaciami chleba i wina, wyrażającymi oddzielenie Jego Ciała i Krwi w chwili śmierci, staje się obecny na ołtarzu; pozostaje obecny pod postaciami chleba i wina po to, żeby był spożywany. „Ciało moje jest prawdziwym pokarmem — stwierdza Jezus — a Krew moja jest prawdziwym napojem” (J 6, 55). Ze słów Jezusa wynika, że ofiara i uczta ofiarna ściśle się ze sobą łączą: tworzą jedność. Dlatego ołtarz jest stołem, na którym zostaje złożona ofiara i na którym przygotowana jest uczta.

Przygotowanie bezpośrednio do owocnego uczestnictwa w Eucharystii stanowi świadomy, pobożny i czynny udział w świętej czynności. W sposób dalszy przygotowuje wspólnotę zakonną w Kościele współczesnym do codziennego sprawowania ofiary eucharystycznej, do codziennego posilania się Ciałem Pańskim i do gorliwego praktykowania pobożności eucharystycznej na co dzień: Liturgia godzin względnie Liturgiczna modlitwa dnia, będące zarazem rozciąganiem na różne godziny dnia chwały i dziękczynienia składanego Bogu i Ojcu w sprawowaniu Eucharystii (DK 5, 3).

Dla dokonania wielkiego dzieła odkupienia ludzi i doskonałego uwielbienia Boga, Chrystus jest zawsze obecny w swoim Kościele, szczególnie w czynnościach liturgicznych. Jest obecny we Mszy św. czy to w osobie odprawiającego kapłana, czy też zwłaszcza pod postaciami eucharystycznymi. Obecny jest swą mocą w sakramentach, obecny jest w swoim słowie i obecny jest, kiedy Kościół modli się i śpiewa psalmy. „Rzeczywiście, w tak wielkim dziele — poucza nas Sobór Watykański II — przez które Bóg otrzymuje doskonałą chwałę a ludzie uświęcenie, Chrystus zawsze przyłącza do siebie Kościół, swoją oblubienicę umiłowaną, która wzywa swego Pana i przez Niego oddaje cześć Ojcu Wiecznemu” (KL 7, 1—2).

Wspólnota zakonna poprzez codzienną Liturgię godzin składa Bogu ofiarę chwały, włącza się w głos oblubienicy przemawiającej do Boskiego Oblubieńca, — w modlitwę Chrystusa i Jego Ciała

retanek. Warszawa 1981 s. 72—81, wyjaśnia, co powinni czynić chrześcijanie jako prawdziwi czciciele Ojca w duchu i w prawdzie. — Tajemnicę Eucharystii w świetle historii zbawienia, w praktyce życia chrześcijańskiego oraz jej liturgię wszechstronnie omawiają autorzy książki: *Sakramenty wtajemniczenia chrześcijańskiego*. Red. J. Kudasiwicz. Warszawa 1981 s. 193—456. 523—577. — R. E. Rogowski, *Eucharystia a kultura. Rozważania teologiczno-ascetyczne na X Wrocławskich Dniach Duszpasterskich*. „Colloquium salutis” Wrocławskie Studia Teologiczne. 12:1980 s. 293—307.

zwróconą do Ojca (KL 84). Liturgia godzin uświęca każdy dzień wspólnoty zakonnej i najlepiej ją przygotowuje do sprawowania Eucharystii, ponieważ stosowanie rozbudza i pielęgnuje dyspozycje nieodzowne do owocnego udziału w Eucharystii, a mianowicie: wiarę, nadzieję, miłość, pobożność i ducha samozaparcia¹⁴.

Komunia św. jest wezwaniem, żeby umrzeć razem z Chrystusem, żeby być zdecydowanie gotowym do bezwzględnego pełnienia woli Ojca i szukania Jego chwały, miłowania Boga ponad wszystko a bliźniego jak siebie samego i to za każdą ofiarę.

Uczestnictwo w Ciele Pańskim wprowadza wspólnotę zakonną w bliski i coraz bliższy zasięg działania ożywiającego Ducha Świętego, którego dary wiążą się ściśle i nierozdzielnie z miłością i wraz z nią wzrastają. Między innymi dar pobożności napełnia duszę uczuciem synowskim względem Boga; a pod wpływem daru bojaźni Bożej lęka się ona, żeby nie obrazić ukochanego Ojca, w czym wydatnie jej pomaga praktyka pokuty, a zwłaszcza sakramentu pokuty. Wspólnota zakonna wiedzona przez Ducha Świętego żyje radykalizmem rad ewangelicznych, docenia ich szczególną wartość i cieszy się przeżywaniem miłości Boga Ojca oraz usynowienia w Jezusie Chrystusie, Synu Bożym. „Sam Duch wspiera swym świadectwem naszego ducha — stwierdza św. Paweł Ap. — że jesteśmy dziećmi Bożymi” (Rz 8, 16).

Ze świadomego, czynnego i owocnego uczestnictwa w Najświętszej Eucharystii wyrasta we wspólnocie zakonnej — jak kwiat z życiodajnej gleby — pobożność eucharystyczna, która się wypowiada w trosce o Dom Ojca, o kaplicę czy kościół, o Tabernakulum, o szaty święte i sprzęt liturgiczny, o księgi święte, jak również ujawnia się i rozwija w praktyce nawiedzeń Najśw. Sakramentu, adoracji i procesji.

Rzut oka w wielowiekową przeszłość¹⁵ wspólnot zakonnych ukazuje nam obraz troski o Eucharystię wysoce zróżnicowany, w zależności od uwarunkowań stanowych, kulturowych, społecznych i terytorialnych.

Począwszy od pierwszych wspólnot życia cenobickiego, zorganizowanych przez św. Pachomiusza (†346), każda z nich zespala się czy wiąże z kaplicą lub kościołem. W każdym ich dniu na pierwsze miejsce wybija się psalmodia: śpiew lub odmawianie psalmów, jak również czytanie i rozmyślanie Pisma Świętego. Św. Pachomiusz wymagał w regule, żeby w klasztorze nie było nikogo,

¹⁴ *Institutio generalis de Liturgia Horarum*. W: *Liturgia Horarum iuxta ritum Romanum*. I. Editio typica. Typis polyglottis Vaticanis. 1972 nr 12 s. 26—27.

¹⁵ *Starożytne reguły zakonne*. Przekład zbiorowy. Warszawa 1980 *passim*. — J. Kłoczowski. *Wspólnoty chrześcijańskie. Grupy życia wspólnego w chrześcijaństwie zachodnim od starożytności do XV wieku*. Kraków 1984 *passim*.

„co by nie umiał czytać i nie znał na pamięć bodaj części Pism Świętych, a co najmniej Nowego Testamentu i Psalterza”. W regule św. Benedykta († ok. 542) jako najważniejsze zadanie mnicha występuje modlitwa wspólna, której powinny być podporządkowane wszystkie inne zajęcia. Mnich w ciągu tygodnia powinien odśpiewać 150 psalmów. W opactwie Cluny, które przyjęło obserwancję św. Benedykta z Aniane († 821), mnich śpiewał dziennie w chórze w I połowie X w. ponad 130 psalmów. Punkt szczytowy oddawania Bogu czci poprzez cały tydzień stanowiła we wspólnotach zakonnych „ofiara składana w niedziele”. Według przepisów reguły pachomiańskiej w niedzielę odbywało się zgromadzenie liturgiczne, w czasie którego rozściełano maty na ziemi; należało być w przepisany stroju; do Komunii św. mnisi przystępowali kolejno według pierwszeństwa profesji; wychodząc po zakończeniu zgromadzenia byli obowiązani rozmyślać nad Pismem przez cały czas drogi aż do celi lub do miejsca posiłku. W klasztorach św. Kolumbana († 615) Msza św. zgodnie ze zwyczajami irlandzkimi była odprawiana tylko w niedziele i święta. Reguła iroszkocka przewidywała surowe kary cielesne za niedbalstwo w stosunku do Eucharystii czy miejsca kultu. Wyznanie grzechów, obejmujące także mniejsze zaniedbania i drobne grzechy, obowiązywało codziennie przed posiłkiem i przed udaniem się na spoczynek, a to wszystko po to, „żeby kroczyć drogą wiodącą do najwyższych szczytów”. Myśl o częstej spowiedzi sakramentalnej już wcześniej podsuwał swoim mnichom św. Bazyli Wielki († 379). Częstotliwość celebracji w dni powszednie upowszechniło średniowiecze, a utrwaliły czasy nowożytne.

Uczestnictwo w ofierze eucharystycznej nie przedstawiało się jednolicie. Św. Bazyli Wielki podaje, że „wszyscy mnisi żyjący pojedynczo w pustelniach, gdzie nie ma kapłana, przechowują w domu komunię i przyjmują ją z własnych rąk. W Aleksandrii i w Egipcie ma w swoim domu komunię każdy, nawet po największej części również laicy, i udziela jej sobie, kiedy chce”¹⁶. Byli również tacy pustelnicy, którzy według świadectwa św. Jana Chryzostoma przyjmowali Komunię św. raz w roku albo raz na dwa lata. We wczesnym średniowieczu w niektórych klasztorach, np. Cluny a potem u cystersów należało do reguły przyjmowanie Komunii św. co niedzielę, bracia zakonni jednak mogli komunikować tylko kilka razy w roku. Podobnie rzecz się przedstawiała w zakonach rycerskich i w zakonach żeńskich: Komunię św. przyjmowano tylko kilka razy w roku.

Szczególny nacisk na troskę o Eucharystię kładzie w swej

¹⁶ *Misterium sakramentów. Ojcowie Kościoła o sakramentach*. Wyboru dokonał A. Bober. Tłum. W. Kania. W: *Sakramenty wiary*. Kraków 1970 s. 209.

duchowości kapłańsko-kleryckiej św. Dominik († 1221), którego zakon jest jedynym zakonem w XIII w. od założenia w pełni kleryckim. Św. Dominik i jego towarzysze byli kapłanami od początku przez swą formację, studia, misję w Kościele i ćwiczenia duchowe. Pojmował on zasadnicze dążenie do doskonałości tak dla siebie, jak i dla swych uczniów, jako coraz doskonalszą wierność powołaniu kapłańskiemu. Tutaj ma swe źródło jego szczególnie pobożne odprawianie Mszy św., jak również gorliwość w udzielaniu sakramentów, zwłaszcza pokuty oraz troska o pielęgnowanie Liturgii godzin.

Św. Franciszek z Asyżu († 1226), nazywany „doktorem eucharystycznym”, żywił bardzo gorące nabożeństwo do Najśw. Hostii. W jej obecności wielki zapal ogarniał całą osobę Franciszka. Eucharystia była dla niego podstawą aktywnego zjednoczenia z Chrystusem; żądał absolutnej czystości serca i całkowitego ofiarowania się Mu poprzez życie pokutne. Stał się wybitnym apostołem Najśw. Sakramentu. Przedstawiciele duchowości franciszkańskiej krzewili pobożność eucharystyczną: św. Klara, św. Bonawentura, św. Aniela z Foligno, św. Antoni z Padwy, św. Bernardyn ze Sieny, św. Paschalis Baylon. Franciszkanie szerzyli — znane już w XII w. — bractwa eucharystyczne, a Józef Piatanida de Fermo († 1556) przyczynił się do rozpowszechnienia 40-godzinnego nabożeństwa.

Z kręgu życia zakonnego wyszła u schyłku średniowiecza „Gorąca zachęta do komunii świętej”, zamieszczona w dziełku *O naśladowaniu Chrystusa*¹⁷; również z kręgu wspólnoty zakonnej od św. Julianny z Cornillon († 1258) pochodzi inicjatywa ustanowienia uroczystości Bożego Ciała¹⁸. Od 1209 r. miewała ona widzenia jasnej tarczy z ciemną plamą, interpretowaną jako brak wśród święt kościelnych specjalnego dnia poświęconego czci Najśw. Sakramentu.

Dawna forma profesji zakonnej *super altare*: na ołtarz, wykazuje pośredni związek z Eucharystią. Reguła św. Benedykta (r. LXIII) nakazywała nowicjuszowi dokument profesji — o ile umiał pisać, spisany przez niego własnoręcznie — własnoręcznie położyć na ołtarzu. Według formy *super hostiam*: na hostię, składający śluby zakonne zbliżał się po komunii kapłańskiej do ołtarza i klękał na jego stopniach. Kiedy kapłan stał odwrócony do ołtarza i trzymał w prawej ręce komunikant podniesiony nad puszką, ślubujący klęcząc przed kapłanem odczytywał formułę profesji zakon-

¹⁷ Tomasz a Kempis. *O naśladowaniu Chrystusa*. Warszawa 1980 s. 273—333.

¹⁸ A. D'Haenens. *Giuliana di Cornillon o di Liegi. Santa*. W: *Bibliotheca Sanctorum*. T. 6. Roma 1965 kol. 1172—1176; — Z. Zalewski. *Boże Ciało*. W: *Encyklopedia katolicka*. KUL. T. 2. Lublin 1976 kol. 861—862; J. Okoń. *Boże Ciało. Inscenizacje*. Tamże, kol. 862—864.

nej, po czym przyjmował Komunię św. z rąk kapłana. Tej formy profesji zakonnej użył po raz pierwszy św. Ignacy Loyola († 1556).

Obecnie wszedł w praktykę sposób składania profesji zakonnej podczas Mszy św., co wyraźnie pochwała Sobór Watykański II (KL 80, 2).

Adorację Najśw. Sakramentu w sposób szczególny pielęgnują wspólnoty zakonne, które ten kult obierają za swój cel drugorzędny, jak np.: powstałe w XVII w. benedyktynki Adoracji Wiernej Najśw. Sakramentu; założone przez Katarzynę de Bar, w zakonie s. Mechtyldę¹⁹ od Najśw. Sakramentu; eucharystianie, założeni w XIX w. przez św. Piotra Juliana Eymarda²⁰; zatwierdzone przez Stolicę Apostolską w ostatnich latach²¹: w 1975 r. służebnice eucharystyczne; w 1979 r. — ss. dominikanki Najśw. Sakramentu.

Troska o Eucharystię przenika każdą wspólnotę zakonną w miarę opanowania jej przez modlitwę, w atmosferze bowiem modlitwy kwitnie wiara i owocuje w czynach miłości. Tylko wiara działająca przez miłość powoduje zbawienną troskę o chleb, który nie ginie, który daje życie wieczne.

Każda gorliwa wspólnota zakonna stale będzie mieć na uwadze zalecenie Soboru Watykańskiego II: „Członkowie instytutów powinni z nieustanną pilnością, w oparciu o autentyczne źródła duchowości chrześcijańskiej, pielęgnować ducha i samą modlitwę. Przede wszystkim zaś niech codziennie mają pod ręką Pismo Święte, aby przez czytanie i rozważanie Bożych Pism nabyli „wzniesłego poznania Jezusa Chrystusa” (Flp 3, 8). Niech zgodnie z myślą Kościoła sprawują świętą liturgię, zwłaszcza Najświętszą tajemnicę Eucharystii, z wewnętrzną i zewnętrzną pobożnością i z tego najbogatszego źródła zasilają swe życie duchowe” (DZ 6, 2).

EUCCHARISTIC LIFE OF THE RELIGIOUS COMMUNITY

In the present essay on Eucharistic life of the religious community, Father Szafranec is concerned to relate religious life in its fundamental and commanding reality as the love community of redemption.

Religious life matures within the sacramental life and under its influence.

Profession aims to make of the religious that perfect Christian that the Father desires, the most perfect member possible of the glorified Christ. It represents, therefore, a personal and positive effort toward perfection at the interior of the Christian condition: it is a striving for the perfect human response which — without adding anything to it — will allow to bear the fruit that it normally should bear. So true is this that if the effort

¹⁹ G. Lunardi. *Metilde del SS. Sacramento*. W: *Dizionario degli istituti di perfezione*. T. 5 Roma 1978 kol. 1265—1268.

²⁰ Qu. Moraschini. *Pietro Giuliano Eymard. Santo*. W: *Bibliotheca Sanctorum*. T. 10 Roma 1968 kol. 840—843.

²¹ „Consecrated life”. *Documents*. vol. III. (Boston, Ma. USA) 1979 nr 1 s. 23; vol. V. 1981 nr 1 s. 37—38.

is sustained we will ultimately find sacramental grace again but now in its total development. Religious life is ordained to the life of grace; it provides the means for this life to reach its fulfillment in the believer. The dynamic thrust towards perfection is essentially realized within the grace given in the three fundamental sacraments of baptism, confirmation, and the Eucharist. It is here that religious life is rooted.

As Sacrament Communion, the Eucharist builds up the Church as an authentic community. It does likewise for religious life. The Eucharist builds ever anew the religious community, ever building and regenerating it on the basis of the Sacrifice of Christ himself.

The religious community proclaims to men the mystery of the kingdom of God, for the glory of the Father, because incorporated into the Lord Jesus and receiving from the Father in Christ a share of divine things.

Consecrated life — in the concrete, religious life — is a giving „unreservedly”, completely, totally. It is not just „things” that the religious offers to God, but himself, herself. This is the meaning and value of consecration according to the evangelical counsels. By the vow of obedience, religious offer to God their freedom, which is so personal. They know that the best use of freedom is charity, which takes concrete form in self-giving and in service.

Theologically, we know that religious life aims at the perfection of charity. It finds in the Eucharist, the fount wherein to give Christ love for love.

It is in the liturgical celebration of the Holy Sacrifice that the religious community attains its zenith of expression and at the same time draws the nourishment for even greater authenticity. And since every sacramental grace flows from the Eucharist, we must conclude that the religious life is fundamentally a Eucharistic life in the two inseparable dimensions of this mystery: the ascending dimension in which man through Christ gives himself to the Father and the descending dimension in which through Christ the Father gives Himself to men. It is evident from this why the community celebration of Mass cannot be relegated to the same plane as other exercises of the rule.

The Eucharist is the center of every religious community and, at the same time, the heart of the spiritual life of every religious. „You should not be working for perishable food but for food that remains unto life eternal... it is my Father who gives you the real heavenly bread... I myself am the bread of life” Jn 6, 26. 32. 35.

The Eucharist is the most perfect sacrament of the heavenly and earthly union with Christ, with the Christ whom we wish to follow more perfectly. The ideal of religious life, then, is to persevere, and advance constantly in Eucharistic life and in Eucharistic piety, and to develop spiritually in the climate of the Eucharist.